

DRIE LETTERKUNDIGEN ALS KUNSTCRITICI

DOOR CORNELIS VETH.

W. M. THACKERAY—CH. BAUDELAIRE—J. K. HUISMANS.

DE opmerking ligt voor de hand, dat de drie schrijvers, wier namen ik boven deze beschouwing zette, „bien étonnés” zouden zijn, „de se trouver ensemble”. Het zou wel niemand in den zin komen, hen in eenig ander verband te zamen te noemen, of naar overeenkomsten en verschillen in hun werk te zoeken. Maar juist dit maakt de vraag des te interessanter, hoe deze drie geheel onvergelykbare belletristen zich hebben verhouden tot de beeldende kunst, waarover zij alle drie, althans een tijdlang, geregeld en met animo hebben geschreven en geoordeeld.

Het komt er, in het groot gezien, niet zoo heel veel op aan, met welke middelen een kunstenaar zich uit, en tot welke zintuigen hij zich richt, en er is natuurlijk een groote kans, dat een dichter of romanschrijver belangrijker dingen te zeggen zal hebben over een beeldende kunst die hij bewondert — of verfoeit, dan iemand uit de groepen, waaruit kunstcritici gewoonlijk gerecruteerd zijn: journalisten, mislukte schilders of de met den vagen term kunsthistorici aangeduide min of meer wetenschappelijke liefhebbers.

Nu dreigen op den weg van den „letterkundige”-criticus drie groote gevaren. Het eerste is, dat hij, zooals bij ieder scheppend kunstenaar gewoon en ook begrijpelijk is, een kunstaard, waarvoor hij niets voelt, ook minachten zal. Dit komt vooral voor in dagen van strijd, wanneer voor de erkenning van iets nieuws gevochten wordt; de kwaliteiten van het oude worden dan eenvoudig ontkend, en de schrijver-criticus is daartoe uit sympathie voor zijn broeders van het penseel uitteraard nog meer geneigd dan de koelbloediger en verantwoordelijker beroeps-criticus. Toen Zola de impressionisten en neo-impressionisten verdedigde, verwierp hij eenvoudig al wat vóór hen kwam. Ingres en de rest. Men ziet hetzelfde echter ook in kalmer perioden gebeuren, zooals hieronder zal blijken.

Het tweede gevaar is het „hineininterpretieren.” Niet zoo geoefend om met het oog te proeven als met den geest, zal de schrijver niet zelden waar de bedoeling hem in de flank valt, den wil nemen voor de daad, en zich verbeelden te zien wat er eigenlijk nog niet is, of wat op weinig persoonlijke wijze gezegd wordt, om het onderwerp aanvaarden.

Het derde gevaar ligt in het wezen zelf van zijn aanleg. Hij zal geneigd zijn, van alles litteratuur te maken. Als hij bewondert, zal hij lyrisch worden, en daardoor zijn bewondering wel eens te hoog stemmen; aan den